

**AGHA NWA NA-EBU N'ALA IGBO: MGBAZI OLU SITERE N'AKWUKWO
*ERIRIMARA NGWUGWU NA OBIDIYA***

OLEKAIBE, CHINENYE C. Ph.D

Directorate of General Studies
Federal University of Technology, Owerri
E-mail: ehume64@gmail.com

Umiedemede

Igbo kwenyere na ama nwa na-anoghị bụ ama chọọ ichi echi ọ kachasi nwa nwoke. Nke a mere na onye Igbo ọ bụla na-agba mbo ihu na nwa batara n'ime ezinaulọ ya site n'uzo ọ bụla o nwere ike. Ufodu mbo ndị a edunyela otutu umuafọ Igbo ma ndị nwaanyị ma ndị nwoke n'ime gbagharia. Ọ bụ ya kpaliri mmuo odee o ji chọọ ka ọ mata ka onodụ a siri dị n'isi okwu a n'ime akwukwo *Eriri mara ngwugwu* na *Obidiya*. Nchocha a choputara na iji anya ọkụ acho nwa nwere ike itisa ezinaulọ ma wetakwara ndị nke a gbasara ihe ihere dika e si hụ ya n'ime akwukwo *Eriri mara ngwugwu*, ochichọ nwa na-aka ụmụnwaanyị njo, gunyere na onodụ enweghi nwa na-edubakari nwoke ilu nwaanyị ozọ, ma dimkpa na-enweghi nwa nwoke nwere ike ime ka ụmụnna ya zowa akunauba ya ma ọ dị ndụ ma ọ nwurụ anwụ ma tụnyekwa azụ na di na nwunye nwekwara ike ibi n'udo ma hukwa onwe ha n'anya na-agbanyeghi na ha amụtaghi nwa dika e si gosiputa ya n'ime akwukwo *Obidiya*.

Abstract

The Igbo people believe that any family without an offspring particularly a male child is bound to go extinct. As a result of this, every Igbo man strives to have a male child at all cost. Oftentimes such desperation has led many into all kinds of trouble. From the fore-going, it is imperative that every man will crave for children, most importantly male(s) hence this article. In this study, the researcher observed that desperation in childless couple leads to separation and in extreme cases divorce and can also bring shame as seen in *Eriri Mara Ngwugwu*. Again that desperation in childless marriages is mostly common with the female folk. However such situations have forced most men in having a second wife in their bid to have a male child. The study also stressed that a man who has no male issue loose his wealth or property to his kinsmen whether alive or dead. The study concludes that despite all odds a childless couple can still live together in love as Obidiya emphasized.

Ndubata

Omumụ bụ ihe si n'aka Chineke, ọ bughị mmadụ na-enye ya. Nke a mere na mgbe O kechara nwoke na nwaanyị, Ọ goziri ha ma nyekwa ha iwu imuba ụwa Gen. 1:28. Otu ihe ahụ ka o nyekwara anụ ọhịa, anụ mmiri na ndị nke na-efe n'elu niile. Gen 1:22. Etu a ka ọmumụ si wee bata n'ime ụwa ruo taa. Omumụ dị ihe niile e kere eke mkpa ma mmadụ ma anuohia. Ọ bukwa ya mere na ọ buladi onye ara doro mmadụ niile anya na isi adighị mma agaghị adị ndụ hụ na mmadụ napuru ya nwa ya. N'aka nke ozọ ọ buladi ntakiri ọkukọ na-acho itukpo mmadụ anya ma imetu nwa ya aka iji gosi gi mkpa nwa dị nye ndị nwere ya.

Ọ bukwa oke mkpa a nwa dị mere na anya mmiri anaghị akọ nwaanyị na-enweghi ya n'anya n'ihi na Igbo na-ekwu okwu sị na ugwu nwaanyị bụ di lürü ya ebe mma nwaanyị bụkwanu nwa. Nwankwor (2012:9) kwadoro nke a site n'ikwu na nwaanyị Afirika na-amụtaghi nwa

na-eyiri akporomu ugwo dika uwe site n'ime ezinaulo ebe a luru ya maburukwa ihe e ji eme ihe ochi na imi onu site n'ime obodo o no n'ime ya.

Nke a egosila na o bughị naani ndị Igbo na-agba ụdị egwu a, na Afirika niile sokwa n'ihe egwu na-aku. O bụkwa ya mere na nwaanyị na-amụtabeghi nwa n'ulọ di ya enwebeghi onođu dika onye luru di ruokwa mgbe o mutura nwa nke aka ya o kachasi nwa nwoke. Obi Celestine <http://nigeriamasterweb.com/igbomanage.htm> kwenyere na nke a site n'ikwu na alumdi na nwunye nwa na-anoghị bu ihe kuru afo n'ala ma burukwa ihe na-agaghị ete aka bute ogbaaghara n'etiti nwoke na nwaanyị no n'ime alümalu ahụ. Ebe o bu na o nweghi nwaanyị chorò ka a kọ alümalu ya n'akụko bụkwanu ihe na-eme ka umunwanyị na-anwa oke ha iji hu na ha bu nwaanyị ebe o bu na onye na-amụtaghi nwa ka a na-ahụ ka nwoke. Nwobi (1997) dika e si deputa ya na Nwadike (2014:23) siri na a muttonghị nwa bu ikuku ojoo na-eku alümalu nke na-anaghị ekutere ya ihe oma o bula.

Nke a bu eziokwu n'ihi na isi alümalu niile bu ịmụta nwa bukwa nke mere na alümalu o bua nwa na-adighị ezubeghi oke n'anya mmadu na mmuo. Obi Celestine kwukwara na o bu ya mere na nwaanyị na-amụtabeghi nwa na ike anaghị agwu ya iga n'ulọ dibia ịchọ enyemaaka bụkwanu nke na-anaghị achotacha ka e si tuo anya ya ọtụtụ oge. Okwu a akpu n'onu abughi ego umuaka ji ata akara. O bu okwu na-adosa ezinaulo, obodo mana edulakwa ọtụtụ mkpuruobi ala mmuo. Olakunle (2010) dika e si deputa ya na Nwoye (2014:3) kwuru ya n'eze waraawa si na ala Yoruba, ụta amụtaghi nwa maobu ịmu naani nwaanyị diiri nwaanyị.

Udị onođu a abughi naani n'ala Yoruba ka o hiri odo otu a ka o dikwa n'ala Igbo bụkwa nu ihe mere ma nwaanyị amụtabeghi nwa, di ya nwere ike iga n'ihu na-alu nwaanyị ruo oge o ga-aluta onye nke ga-amụtara ya nwa. O bụkwa otu onođu a mere na ọtụtụ ezinaulo taa ima aka ọkaibe na-arị ibe ya elu n'ihi na nwaanyị mutura nwa n'ime ezianulo e nwere ọtụtụ nne na ewere onwe ya dika onye ka ndị ozọ n'ihi na o bu ya ji igu ewu na-eri. N'aka nke ozọ, di ya ga na-ahụ ya dika ezigbo nwaanyị mepuru ya ihu ebe o bu ya mutura iheanacho na ama echila.

Ottong (1987) dika e si deputa ya na Igbolo na Gyong (2014) siri na ọkpuruukpu oru e ji mara nwaanyị bu ịmu nwa, izu nwa na ilekota ezinaulo ya. O gakwara n'ihu wee si na nwaanyị o bua riri mpe na otu n'ime oru ya ndị a bu ihe a naghi e ji anya oma ele ma burukwa ihe nwere ike ime ka a chuo ya na di. N'ikwu ya na-enweghi obi abuo, o bu ya mere na nwaanyị na-adighị ka ibe ya n'omumụ, ahụ anaghị afo ya n'ihi ihe chere ya n'ihu ma o buru na e mechaa n'ikpeazu o nwetaghi ihe obi ya chorò.

Alümdi na Nwunye na Omumụ N'Ala Igbo

Alümdi na nwunye bu ihe ọkpụ nke mba o bua na-anaghị ejị egwu egwu. O bu ya bu isi ihe a na-eme n'elu ụwa niile. Agburu leghara ya anya a ghọla ihe akụko. Nke a bu njikota onu nke nwoke na nwaanyị huru onwe ha n'anya ma buru otu anu ahụ site n'uzo omenaala obodo ha siri hiwe ya.

Addai (1997) kwadoro nke a site n'ikwu na alumdi na nwunye bu ụzo iwu kwadoro mmadu abuo maobu karịa ga-esi egosipu ta onwe ha ihe n'anyi miri emi. Zhekwo (2009) dika e si deputa ya n'Amadị na Amadị (2014:133) siri na alumdi na nwunye bu nwoke na nwaanyị inwe nkwekorita ibijakota onu. Ha sikwa na nkwekorita a bu nke na-eme ka alumdi na nwunye gbaa mgborogwu siri ike ime ka ha kwudosie ike n'ebe ibe ha no. Ha kowakwara na nkwekorita a na-adị n'etiti di na nwunye na-eme ka nke o bua n'ime ha mara oru ya n'ime ka alümalu ha guzosie ike. Nke a bu eziokwu n'ihi na ihe mmadu ji obi ya niile na-eme na-amiputakari ezi mkpuru.

Eweoma (2018:4) n'ime Olekaibe (2018) kwadoro nke a site n'ikwu na alumdi na nwunye bu ijikọ nwoke na nwaanyị ọnụ n'anya ndị mmadụ n'usoro omenaala nke ga-enye ha irike inwe mmekọ ndina ka ha wee mta ụmu ziri ezi. Ọ gakwara n'ihu sị na ọ bụ nke a ka Chineke kwadoro site n'okike nke ụwa.

Nwaamadi a ataala ụkwa jaa eze site n'ikwu na isi alimalu niile bụ ịmụta ụmu ziri ezi maoburu na alimalu ahụ agaa n'usoro dị nma n'ihi na ndị Igbo na-ekwu n'okwu sị na ihe e meziri emezi na a na-akpọ ya nwa mma. N'ikwu ya n'eze waraawa kioko (2015:1) sị na alumdi na nwunye bụ mbjakota ọnụ nke nwoke na nwaanyị n'uzo iwu kwadoro maka imu nwa na inwe onye enyemaaka. Nke a bụ igosi na ọmụmụ bụ isi a hụrụ kwawa okpu n'ime alimalu niile bükwa ya bụ isi nhiwe alimalu n'ala Igbo.

Obi Celestine <http://nigeriamasterweb.com/igbomarriage.htm> kwenyere na nke a mere o ji sị na i juo nwaanyị na nwoke Igbo ihe mere ha ji choo ilu di na nwunye, ihe onye nke ọ bụla gasa gi bụ ka ha mta nwa nke ha ma nwekwa ezinaulo dika ndị muru ha. Ọ gakwara n'ihu wee sị na ọ bụ ihe merenụ na tupu e jikota mmadụ abuo ọnụ n'ime alimalu na a na-agba mbo ihu na ahụ ha ji amụ nwa kwụ chime. Nwaamadi a ataala ụkwa jaa eze n'igosi ụdị mkpa nwa di nye onye Igbo. Nwankwor (2012:20) kwukwara uche ya wee sị na ọtutu nchocha na-emela n'isiokwu a na-arutu aka na ọmụmụ na eweta aňuri ma na-emekwa ka ihunganya na-abakwanye n'etiti di na nwunye. Nke a bụ eziokwu n'ihi na mgbe di na nwunye lere anya n'azụ wee hụ ndị so ha n'azụ dika ụmu ma burukwa ndị ga-anochi anya ha ma ha hapu ụwa a nakwa ndị ga-ele ha nka oge nka na-enye nnukwu aňuri n'ime obi. Nke a kpatara na onye Igbo ọ bụla na-ekpe ekpere sị ka nwa ya kakwa ya n'ihe niile n'ihi na ọ ma na ọ diri nwa ya mma na ọ dirila ya mma. Na-atabighị ire n'okwu a akpụ n'ọnụ mere na ndị Igbo ji eme ọtutu mmemme ma a muo nwa iji gosi mkpa nwa dị nye ha. Nke a gunyere igu aha, ọmugwo, ikuputa nwa dgz. N'ikwu ya hoohaa aňuri onye Igbo na-aka ezu oke ma ọ buru na nwa a muru aburu nwoke. Nke a bụ eziokwu mmiri na-adighị n'ihi na ndị Igbo na-eri na nna bükwa nke mere na onye Igbo ọ bụla ga-achọ onye ga-anochi ezi ya n'ihi na ha kwenyere na nwa nwaanyị bụ ama onye ozo.

Elele (2002) kwenyere na nke a mere o ji sị na ọmụmụ nwa nwoke bụ nganga na ihe e ji eme oñu n'ala Naijirịa ebe ọmụmụ nwa nwaanyị bükwa ihe a na-ahụ dika ihe na-enweghi ihe ọ bụ. Ya bụ na ọmụmụ nwoke abughị naanị n'ala Igbo ka ọ bụ ihe ukwu, ala Naijirịa niile sokwa keta oke a. Inyang-Etoh na Anyiekere (2016) n'uche nke ha siri na nkwayne ugwu a na-enye ndị nwoke bụ maka ntunye oke nke ha n'ikwalite ezinaulo site na ihazi akunauba nke ezinaulo, ikpata ego e ji akwalite ezinaulo nakwa ilubata nwaanyị n'ime ezinaulo ha. N'eziokwu ndị dimkpa a atachiela eze tiwaakioyibo nsugbe na-eleghị mmadụ anya n'ihi n'ihi na ihe agba n'aka e jighị enyo ele ya. Ọ bụ site n'aka nwoke ka ezinaulo na-esi amuba. Nwoke ole mmadụ mta ga-egosi etu ezinaulo ya ga-esi eto. Ọ bụ ya mere na oñu onye na-enweghi ya anaghị ezu oke. Aligwekwe (1991) na nwokocha (2007) dika e si deputa ya na Eze na Chigbo (2018) kwuru sị na nwoke Igbo ọ bụla chosiri nwa nwoke ike karịa nwa nwaanyị n'ihi na a na-ahụta dimkpa na-amụtaghi nwa nwoke dika onye biri ndị lara n'iyi. Ha sikwara na a na-echefu onye di etu a ngwangwa ọ nwuru ebe ihe ruru ya n'ezinaulo dika ihe onwunwe bụ ihe ndị ọzo ga-enwe. Ọ bụ anya ihe ndị a nwoke na-anochite n'ime ezinaulo mere na alumdi na nwunye nwa nwoke na-anoghị n'ime ya ka a na-ewere dika ihe na-akwurubeghi chime.

Nchikota Agumagu e ji mee Nchocha

Eriri mara ngwugwu (1985) bụ akwukwo ogugị nke Onyekaonwu dere. Ọ na-akpọ gbasara otu nwoke aha ya bụ Okwuire bụ onye nwunye ya mere mkpesa n'aka ndị uwe ojii maka agwa ojoo ọ na-akpa bükwa nke butere e ji tọ ya mkporo. Oge o si n'ime mkporo püta ọ choro nwunye ya gaa ebe o bi gbuo ya. Mgbe a gbachara mkpe ya, ada ya nwaanyị bụ Uduaku'luru

Ndubisi mana ubochi ha choro igba akwukwo ka o si n'ime ulouka hapu di ya soro Ochonganooko wee laa ala bekee. Mgbe ha si ala bekee wee laghachite Uduakụ amuola umunwaanyi abuọ na-enweghi nwa nwoke. Nke a mere di ya ji chọọ ilu nwaanyi ọzọ bukwanu ihe mere ka Uduakụ riọọ noṣṣu na-aghorọ ya nwa ka ọ gbanweere ya nwa oge ọ gamu ma ọ buru na ya amuọ nwaanyi ọzọ.

O nyere noṣṣu ego turu ya n'anya mere o ji kwenye na nke a. Oge ọ muru nwa ọ mukwara nwaanyi ọzọ mana noṣṣu mere ihe asị ya mee.. Mgbe ọtụtu afo gachara a churu noṣṣu n'orụ mere o ji choro onye amuma wee tanye isi.

Ebe ahụ ka ọ no were mata na nsogbu ya bụ nwa ọ gbanwere n'uloogwu ha ọtụtu afo gara aga. Nke a mere o ji kpebie ikpokọ ezinaulọ abuọ ahụ ịgwa ha nke bụ eziokwu. Ma tupu ọdachi dí etu a adakwasị noṣṣu, Ochonganooke bụ onye ihe no ya n'okpuru ụkwụ na-anaghị ezu ike edinala Nneka bụ nwa ya na amaghị ama. Mgbe noṣṣu biara gbachaa ihe niile oto, Ochonganooke duru nwunye ya gaa refuo ma na ebe o regara ya bụ ebe ọgo ya nwoke bụ nna nwunye ya no na-atu mgbere ahịa ịzụ mmadụ. Oge ha choro igbu ya ka ọ nuru aha ọ na-akpọ wee si ndị otu ya egbukwala ya wee juwa ya ajụjụ ndị dí aňaa bụ ebe ọ no mata na ọ bụ nwa ya wee kporo ya laghachite n'ulọ di ya bukwanu ebe nwa ya nwoke bụ Okoto zutere ya wee gbuo ya maka na ọ bụ ya gburu nne ya.

N'aka nke ọzọ *Obidiya* (1977) nke Enyinna Akoma dere na-akọ maka ezinaulọ Onuma na nwunye ya Obidiya bụ ndị huru onwe ha n'anya mana ha enweghi nwa. Ụdi onodụ a ka ha huru onwe ha n'ime ya wee ruo oge Oriakụ malitere inara ha ala ha. Nke a mere ka ha na Oriakụ gaa uloikpe bụ ebe ikpe no wee ma Oriakụ mana Oriakụ jụrụ inara nke bụ eziokwu wee gbuo Onuma n'ihi na ọ si na o nweghi onye ga-ajụ ese ya maka na o nweghi nwa. Ogbugbu a o gburu Onuma bụ ihe mere ka Obidiya foro ntụtu wee taa si na ya ga-emegwara wee mechie ezinaulọ Oriakụ kpamkpam.

Ntule Agha nwa na-ebu n'ime akwukwo Eriri Mara Ngwugwu na Obidiya

Akwukwo abuọ ndị a rụtuchara aka n'ihe ndị mmadụ na-agabiga n'ihi enweghi nwa. N'ime akwukwo Eriri mara ngwugwu ka e gosipütara ụdi mgbakasi ahụ na-adị na ndụ onye Igbo n'ihi enweghi nwa nwoke ya na obi ezughị ike bụ nke mere ka Ochonganoko ji kpowa nwunye ya ịgwa ya mkpebi o nwere gbasara Onodụ a.

Ochonganooko:

Ọ bụ uche m
ikwu okwu ilubata nwaanyi ozo
ọ bughi naanị n'ihi na ime na-esiri gi ike
ka m ji eche nke a
kama isi ihe o jiri dí m mkpa
bụ na ọ dibeghi nwoke i
mụtara ihu 45-46

N'eziokwu e nweghi ihe e nwere ike iji tụnyere nwa n'ala Igbo bụ nke mere na Ochonganooko eleghi anya na ụdi ya na nwunye ya siri lụo, na ụdi unyi nwunye ya tere onwe ya n'ihi wee hapu di ya Ndubuisi n'ime ụlouka ebe ha biara agbamakwukwo wee soro ya gbalaa ala bekee. Ọ wufere ihe ndị a niile n'azụ ya ma tachie anya ilugide nwunye ya nwaanyi ọzọ.

Uduakụ:

Ka m siri wee mevọọ onwe m
wetara onwe m ajo aha
Na-agaghị eme mgbacha n'ụwa a
wee gbasowe gi
ya ka i hapuru

Bia ugbu a na-ako ihe
adighị mma iji ntụ nụ
I sị na ọ bụ a mọtaghị nwoke ihu 47

N'iga n'ihu n'okwu akpụ n'ọnụ n'ime akwukwọ *Obidiya* ka a hụtara Oriakụ bụ onye węputara onwe ya inara Ọnuma ala nna ya n'ihi na ọ mọtaghị nwa ọ bụla. Nke a nyere ya obi isiike ịzosi ala ya ike n'ihi na o sị na o nweghị onye ga-ekwunu bükwa ihe mere o ji gbuo ya n'ihi na o nweghị nwa ga-ajụ ajụjụ ya.

Oriakụ: Ebe ọ na-awa anya, aga m agwa agwụ osisi e ji tịa ya. onye ga-ekwu? Nwanyị ya ga-eme gini? nwaanyị bụ nwanyị ihu 3

Ọ bụ ụdị nleda anya dị etu a mere na e nweghị dimkpa ọ bụla n'ala Igbo na-enweghị nwa nwoke na-anaghị acho ụzo niile ime ka nwa nwoke bata n'ime ngwuru ya. N'ikwu ya n'eze waraawa, o nweghị nwaanyị nọ n'ulọ di ya ga-achọ ka nwaanyị ọzọ bata were ọnọdu ya bụ kwanụ ihe mere ka Uduakụ n'ime akwukwọ *Eriri mara ngwugwu* jiri chughariwa nọsụ ka o nyere ya aka imụta nwa nwoke n'uzo ọ bụla iji chekwaa ọnọdu ya n'ulọ di ya.

Uduakụ: Na ọ burụ na mụ amụọ nke a
ọ burukwa nwaanyị
na ya ga-agba m alukwaghịm
gaa lụrụ nwaanyị ọzo
Na ọ dighị ihe a ga-ekwute ya.
Biko nọsụ, nwaanyị ibe m
nyere m aka ihu 50

Mbọ niile Uduakụ gbara iji chekwa alụmalụ ya buzi nke tughariri burụ ihe butere ya ihe ihere ma kwatukwa alụmalụ ya n'ihi na ihe niile ahụ nke ya na nọsụ mere buzi nke a gbara n'anwu.

Uduakụ: Ọ bụ ka ụwa si adị?
Ihe ụwa agbaaka m n'ọnwụ
Olee ihu m ga-eji ele ụwa?
Olee ka ụwa ga-esi ele m anya n'ihi?
Emevọla m onwe m
ikuku ekuola, a hụ ike ọkukọ ihu 72

Ọzọ ọnọdu iji anya ọkụ acho nwa nwoke ọnwụ ọnwụ mekwara ka Ochonganooke dinaa nwa ya nwaanyị Nneka na-amaghị ama. Ọnọdu meziri ka alụmalụ ha daa kpam kpam. Nke a gosikwara na ọchọ ihe ukwu a naghị ara ahụ ezute agba enyi n'ihi enweghị ndidi n'ihe ụwa

Ochonganooke: Nke jokariri udele na njo
ma sikaria nkakwụ n'isi
bụ ịgaa duru nwa m dinaa na-amaghị ama ihu 81

N'aka nke ọzọ n'ime akwukwọ Obidiya ka e gosiputara alụmalụ bụ ịgba ebe ihunanya na-arị ibe ya elu na-agbanyeghị na ha enweghị nwa nke aka ha. Mana dika nwafọ Igbo mara mkpa nwa dị, ọ na-ewutekwa ya n'obi na-agbanyeghị na ọ naghị egosiputa ya n'omume.

Ọnuma: Agwala m gi banyere echiche nwa i kwere n'ihi ya na-anwụ n'ime obi. Onye gara egbu onwe ya maka enweghị

nwa bu mu onwe m. Nwoke putara uwa, luq nwaanyi na-enweghi nwa, i ma obi agaghi na-atø ya uto.

N'ebi a ka Akoma ji onuma na-egosiputa ihe bu iji ezi akonuche na nkudosu ike echekwa alumalụ ya na-agbanyeghi etu ihe ụwa si chewe ihu.

Ihe Ndị A Choputara

- Na iji anya ọkụ acho nwa nwere ike itisa ezianuọ ma wetakwara ndị nke a gbasara ihe ihere dika e si hụ ya n'ime akwukwo *Eriri mara ngwugwu*,
- Na ochichọ nwa na-aka ụmụnwaanyi njo n'aka,
- Na o bụ onodụ enweghi nwa na-edubakari nwoke ilu nwaanyi ozo,
- Na dimkpa na-enweghi nwa nwoke nwere ike ime ka ụmụnna ya zowa akunauba ya ma o di ndu ma o nwuru anwu.
- Na di na nwunye nwekwara ike ibi n'udo ma hukwa onwe ha n'anya na-agbanyeghi na ha amutaghị nwa dika e si gosiputa ya n'ime akwukwo *Obidiya*.

Nchikota

Nwa bụ onyinye si n'aka Chineke na-abjara mmadu nke bụ onye o chorò o nye. Mmadu ekwesighi iji maka ya egbu onwe ya ma o bụ daba n'ime na-agaghi enwe nhicha n'ime ndu ya niile. Nwayoq nwayoq bụ ije ụwa n'ihi na ihe di ọkụ ga-emecha juo oyi chinchi gwara ụmu ya. Ya bụ ka mmadu mata na o dikata njo o dikwa mma na o buru na nwa abiaghị taa, o ga-abia echi n'ihi na o nweghi onye chi ya kechara gbawa aka nwa. Ndidi n'ime ihe niile. E nweghi ndịdi a mere ezianuọ Ochonganooko jiri wee gbasa ma wetakwara ha ihe ihere na agaghi ekwe nhicha n'ime ndu ha niile ebe Onuma na nwunye ya ji obi oma nara ihe bijara ha bükwa nke mere ka ha bie ezigbo ndu nke kwesiri di na nwunye.

Edensibia

- Addai, I. (1997). Ethnicity and sexual behaviour in Ghana. Serial biology journal 46(12) 17-32.
- Akoma, E. (1997). *Obidiya*. Ibadan: University press.
- Amadi, U.P.N. & Amadi, F.N.C. (2014). Marital Crisis in the Nigerian Society: Causes, Consequences and management strategies. Mediterranean journal of social sciences. Rome – Italy Vol 5. No. 26.
- Baibulu Nso Nhazi Katolik (1999). Onicha: Africana feb publishers.
- Elele, C. (2002). Culture-Nigeria: Male child remains a family pride and honour. www.ipsnews.net/2002/05/culturein
- Eweoma, B.N. (2018). Nsogbu na-apu na nkanye n'olulụ di na nwunye: Nziputa si n'akwukwo agumagu Igbo ufodụ". Unpublished P.hD seminar. Department of Igbo linguistics Imo State University Owerri.
- Eze, O.E. & Chigbo, K. (2018). Cultural practices of male child preference as a determinant of psychological Trauma among women in South Eastern-Nigeria. International journal of Indian psychology. Vol. 6 <http://www.iji.in>
- Igbo, M.A. & Gyong, J.E. (2014). Male preference and marital stability in Cross River state, South south Nigeria. Journal of Humanities and Social Science (IOSR-JHSS) Vol. 19 Issue 10, Ver (111) 17-24).
- Inyang-Etoh, E.C. & Anyiekere, M.E. (2016). Child sex preference and factors that influenced such choices among women in an obstetric population in Nigeria. File.scrip.org>htm/

- Kioko, R.K. (2015). Determinants of infidelity among married couples in Nwingi Central Constituency, kitui country, Kenya unpublished M.Ed. thesis Kenyatta University Kenya.
- Nwankwor, C.C. (2012). Childlessness in flora nwapa's one is enough and Femi Obofisan's Wuraola, forever. Unpublished M.Ed. thesis, University of Nigeria nsukka.
- Nwoye, U.F. (2014). Igbo literary Artist and child crises in Igboland. As tudy of some selected Igbo drama texts. A Ph.D seminar paper presented in the Department of Lingusitics Igbo. University of Nigeria Nsukka.
- Obi Celestine <http://nigeriamasterweb.com/Igbomarriage.htm/>
- Olekaibe, C.C. (2018). Akwudosighike nke alumdi na nwunye n'agumagu Igbo. Nchocha e mere maka nturu ugo nzere mmuata nke Ph.D Igbo na mahadum Imo Steeti.
- Onyekaonwu, G.O. (1985). *Eriri mara ngwugwu*. Ibadan: University press.